

کاربردهای لیزر در نانوفناوری

مهدي رنجبر

دانشکده فیزیک

دانشگاه صنعتی اصفهان

چهاردهمین نشست باشگاه فیزیک اصفهان
اردیبهشت 1391

دنيای ريز، فرايندهای بزرگ

نانوتکنولوژی چیست

Scale Diagram: Tools, Dominant Objects, and Models at Various Different Scales

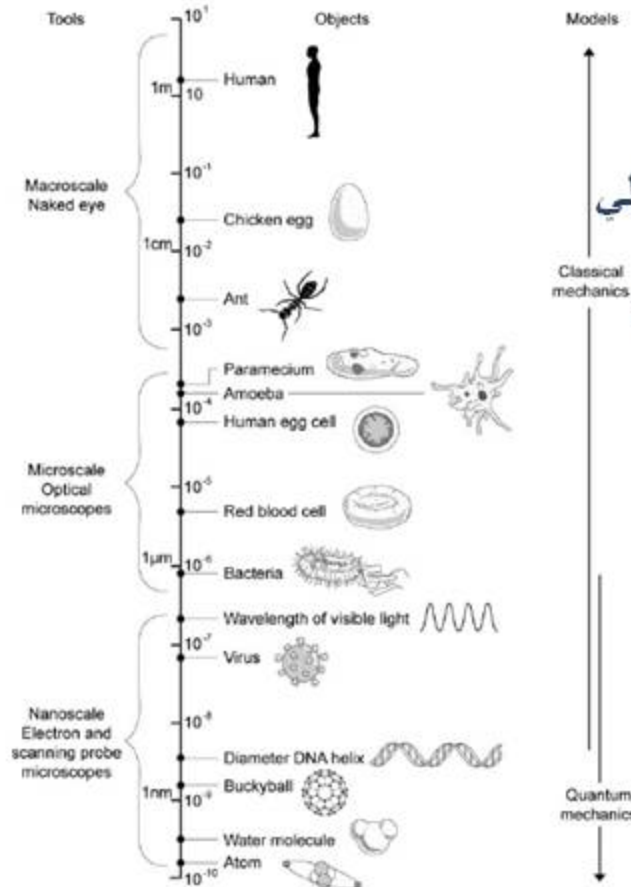
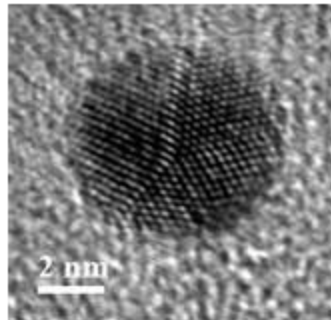
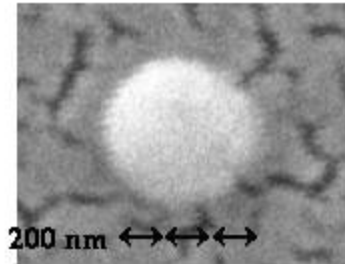

Figure 1.1 Scale of Things. (Courtesy of Jeff Dixon)

توانایی دستکاری مواد در مقیاس اتمی و ملکولی
 نانوتکنولوژی با توسعه مواد، ابزارها و سایر
 ساختارهایی سروکار دارد که حداقل در یک بعد
 ابعادی بین 1 تا 100 نانومتر داشته باشد.

ذرات ریز: 100-2500 nm

نانوذره: 1-100 nm

<1 nm اتمها و ملکولها

ذرات ریز

نانوذرات

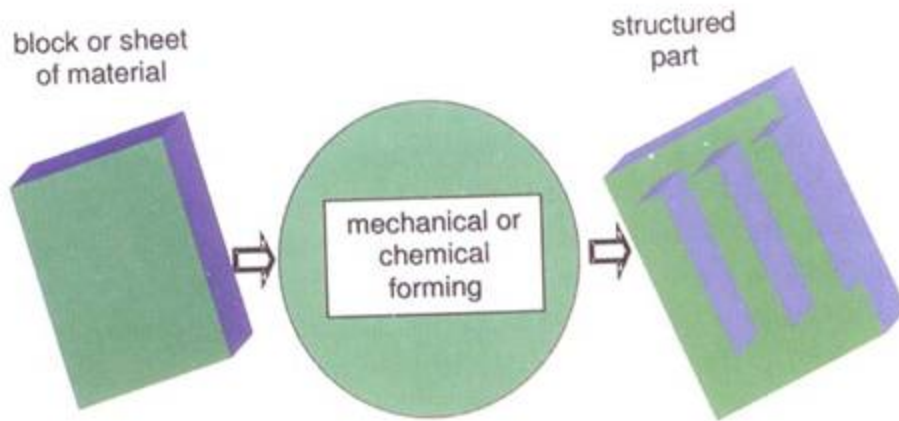
نانوخوشه ها

نانوکرystalها

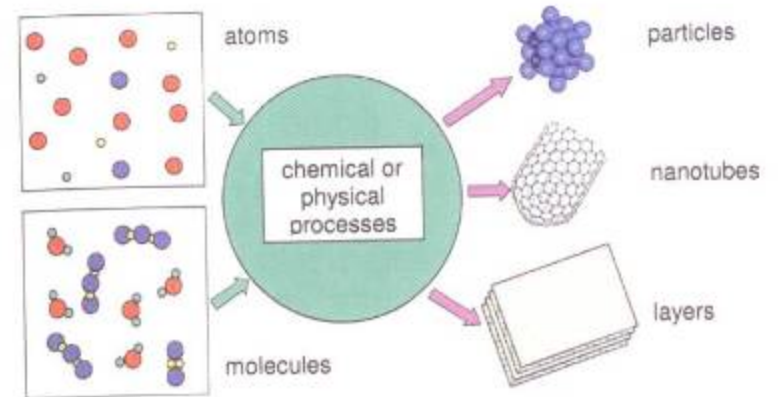
نانویودر

ساخت نانوذرات

بالا به پایین
ایجاد سیستم‌های نانومتری از قطعات بزرگتر

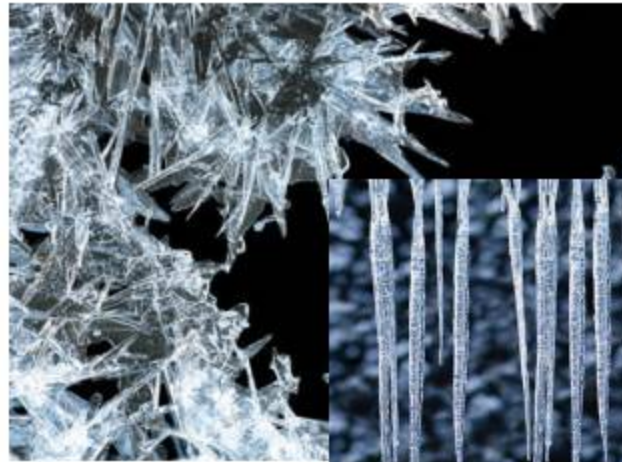

پایین به بالا
به منظور چینش عناصر کوچک برای ساخت
سیستم‌های نانومتری

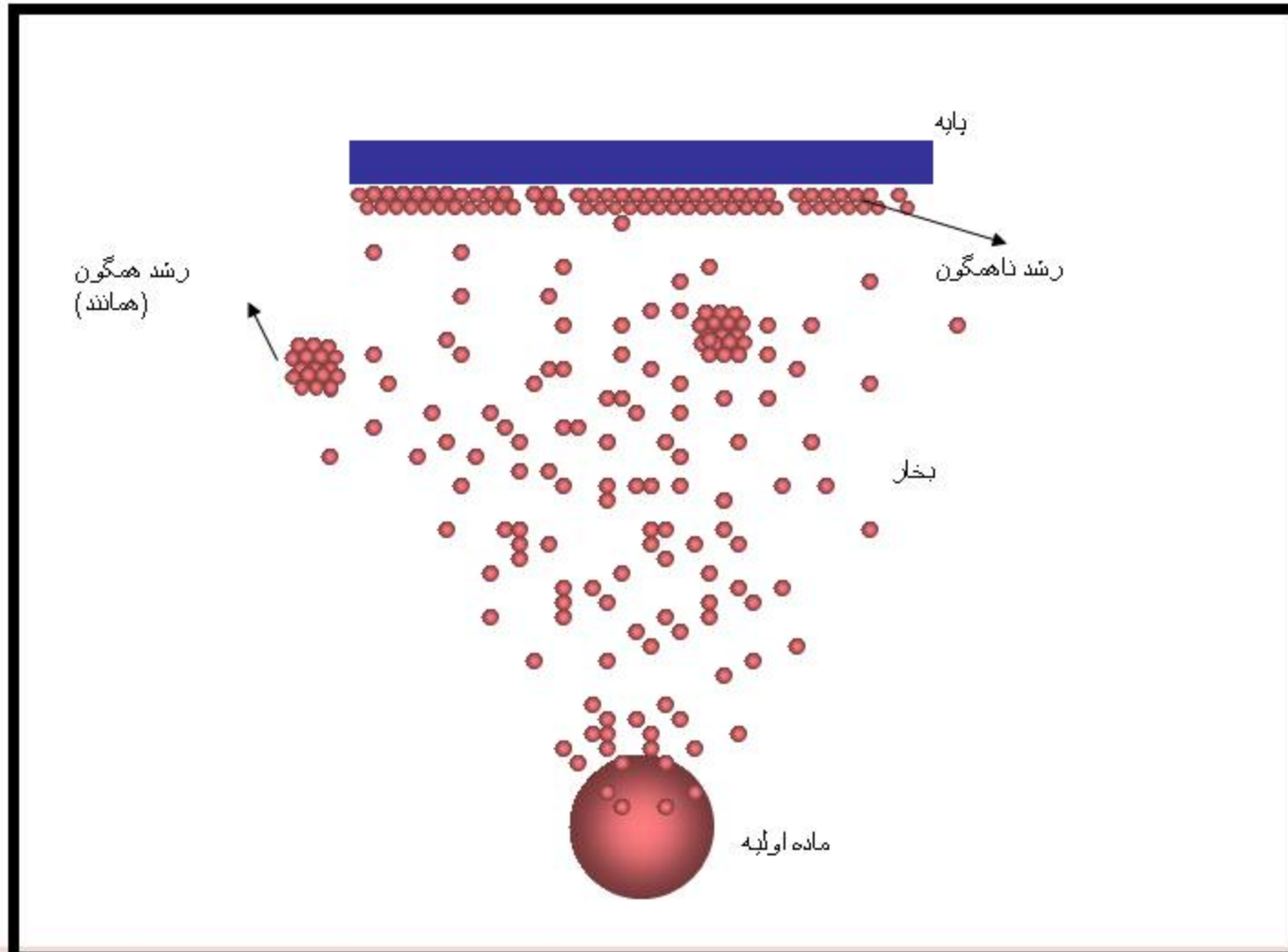

دانه بندي و رشد

دانه بندي و رشد مواد جامد تبخير

تبخیر حرارتی

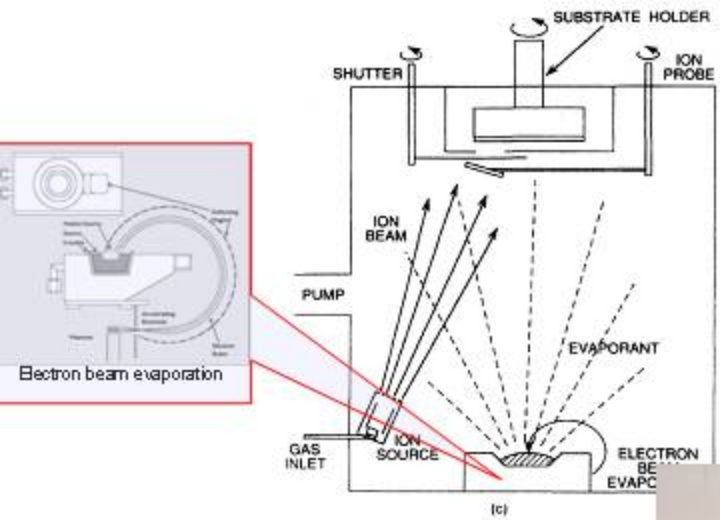
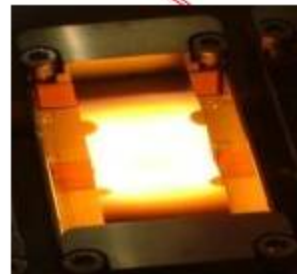
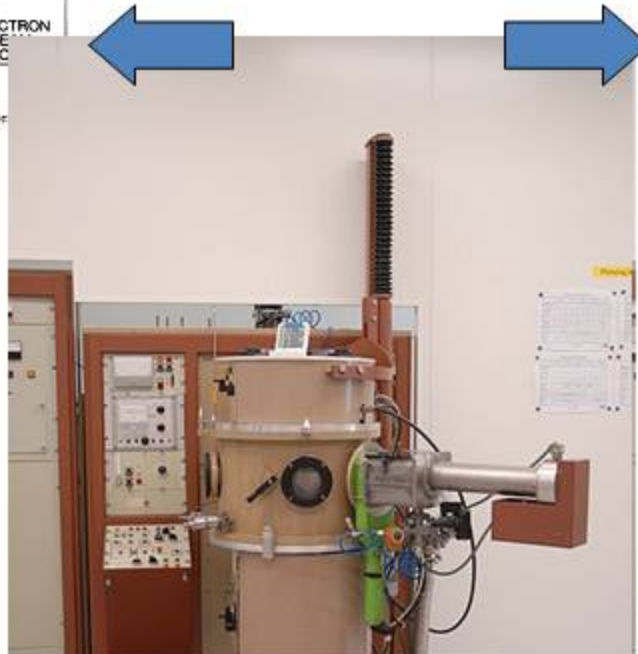
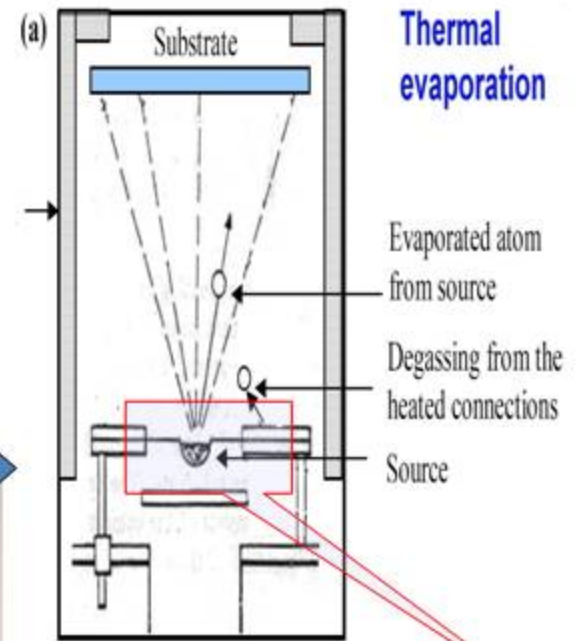
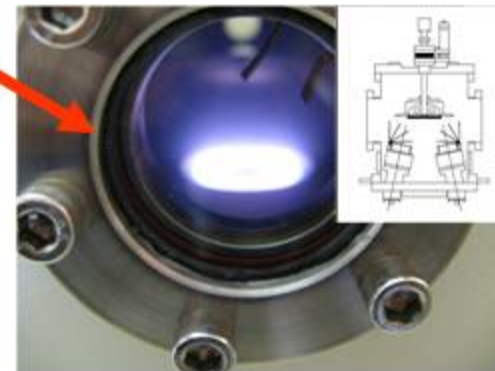
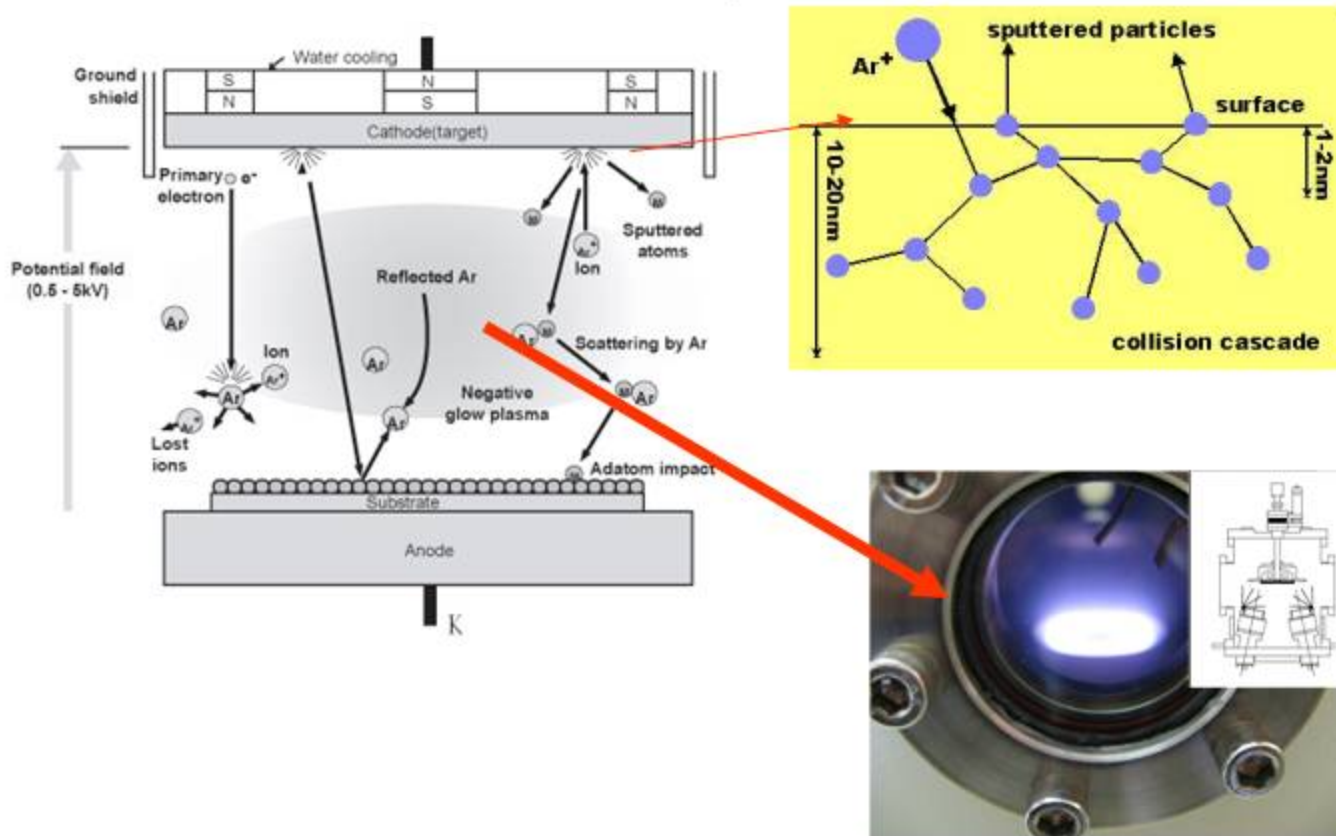

Figure 3-18 Ion-beam-assisted deposition employing an e-gun evaporator

تبخير حرارتي

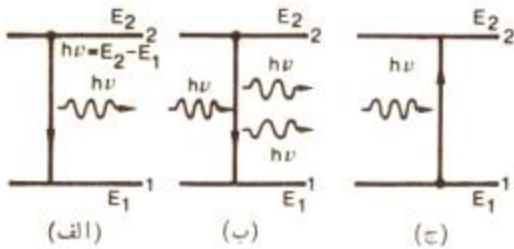
Sputtering

لیزر چیست؟

Light Amplification by Stimulated Emission Radiation (LASER)

لیزر ابزاری است که می تواند تابش نور از طریق يك فرایند تحریک مینوی بر تابش القایی داشته باشد

در فرایند تابش القایی فوتون ورودی باعث گذار الکترون از نراز بالا به پایین می شود و فوتون ساطع شده با فوتون اولیه هم فاز است.

اجزای اصلی لیزر

- ماده فعال
- سیستم دمش
- سیستم شدید

Stimulated Emission in a Mirrored Laser Cavity

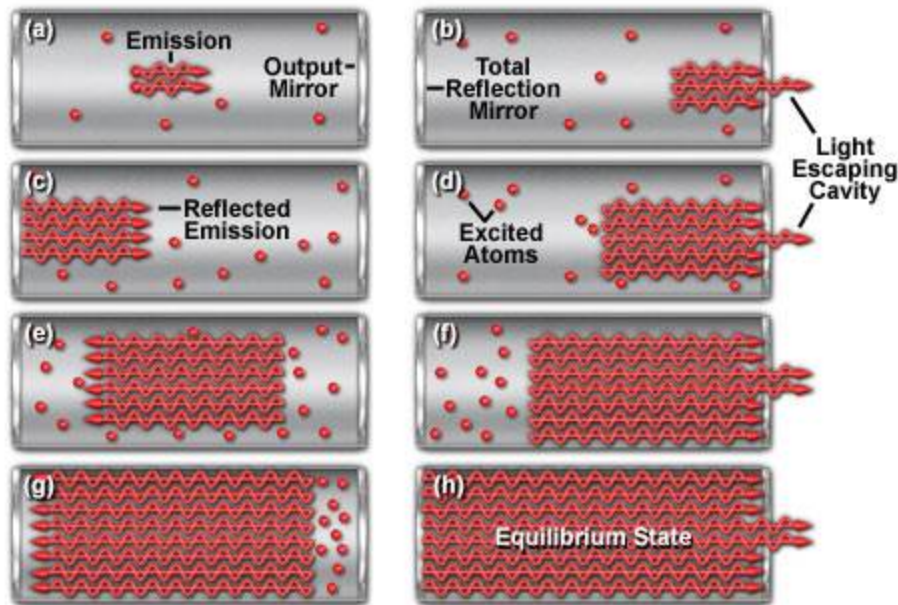
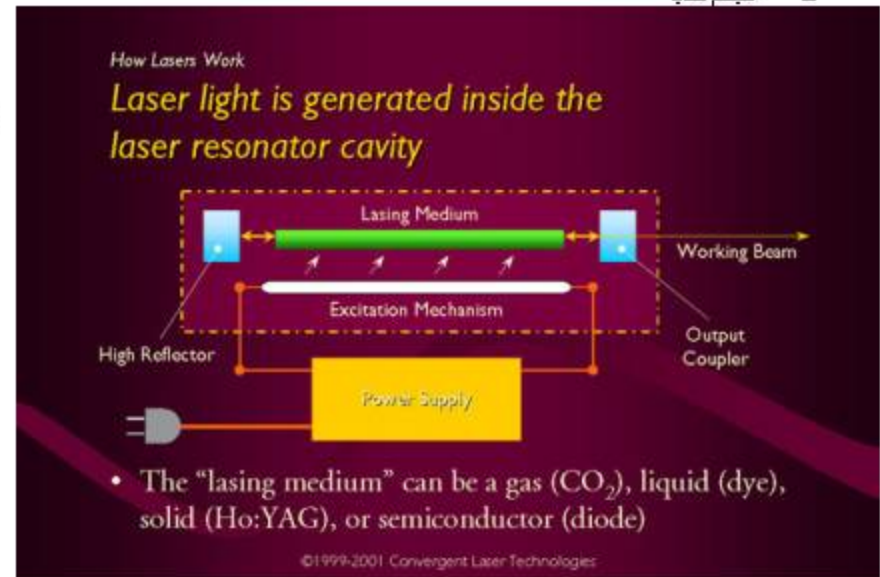

Figure 1

تفاوت نور لیزر با نور معمولی

الف) نور لیزر تک فرکانس است
ب) نور لیزر جهت مند است
ج) نور لیزر همدوس است

How Lasers Work

Laser light differs from ordinary light

	Laser Light	Ordinary Light
• Mono-chromatic		
• Directional		
• Coherent		

Light Amplification by Stimulated Emission of Radiation

©1999-2001 Convergent Laser Technologies

انواع لیزر:

لیزرها بر اساس طول موج و توان مورد نیاز و البته کاربردهای بسیار متنوع هستند. شاید چند صد نوع لیزر تاکنون ساخته شده باشد که جز دسته های زیر هستند:

لیزرهای گازی

لیزرهای حالت جامد

لیزرهای نیمه هادی

لیزرهای شیمیایی

لیزرهای رنگی

لیزرهای بخار فلز

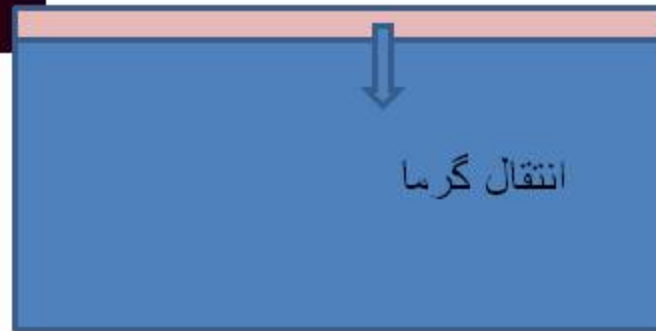
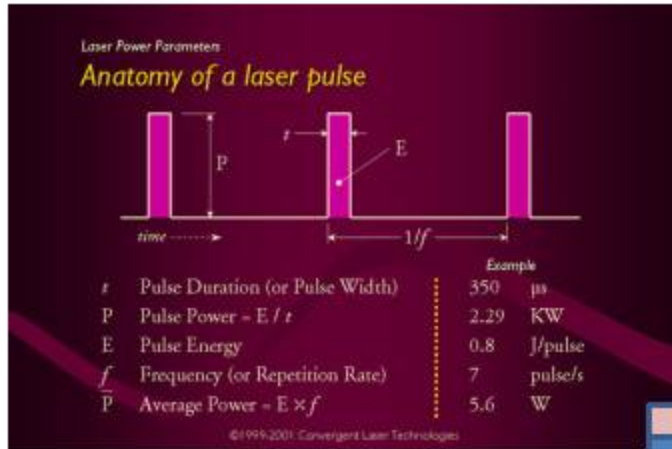
عملکرد لیزرها

- لیزرهای پیوسته: لیزرهایی که توانشان بر حسب زمان ثابت باشد
- لیزرهای پالسی: هر لیزر غیر پیوسته، که انرژی آن با آهنگ تکرار مشخصی منتشر شود (انرژی محدودی را در فاصله زمانی بسیار کوتاه از مرتبه نانو ثانیه یا کمتر می تواند منتقل کنند)

ليزر پالسي

ليزرهاي پالسي مي توانند انرژی محدودی را به تعداد بسیار اندکی از اتمهای سطح ماده منتقل کنند. این مقدار انرژی کافی است تا دمای آنها را تا چند هزار درجه سانتیگراد افزایش دهد. بنابراین هر ماده ای که بتواند نور را جذب کند صرف نظر از نقطه ذوب آن در سطح خود تبخیر خواهد شد.

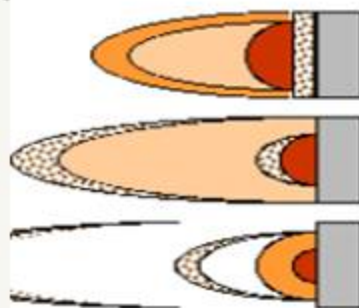
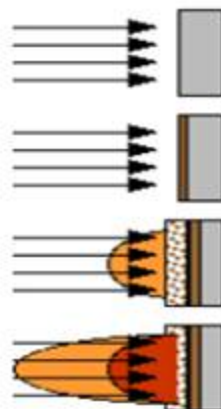
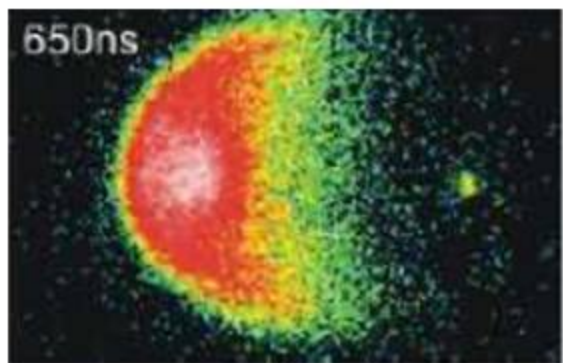
□ مزیت های لیزر پالسی

➤ انرژی لیزر توسط سطح جذب می‌شود.

➤ یک تغییر فاز ناگهانی: مقداری از جرم هدف به صورت انفجاری به پلاسما تبدیل می‌شود

➤ فاز پلاسمایی تشکیل شده به طور جزئی انرژی لیزر را جذب کرده و تا سرعت‌های مافوق صوت شتاب می‌گیرد.

➤ پلاسما با چگالش سریع منجر به رشد همگون یا ناهمگون می‌شود

- قابلیت تولید ناومواد
- قابلیت تبخیر تقریباً تمام مواد
- خلوص بالای تولید
- قابلیت کنترل ترکیب و ریخت مواد
- ساخت ابررساناهای دمای بالا
- فرایندهای سنتز واکنشی

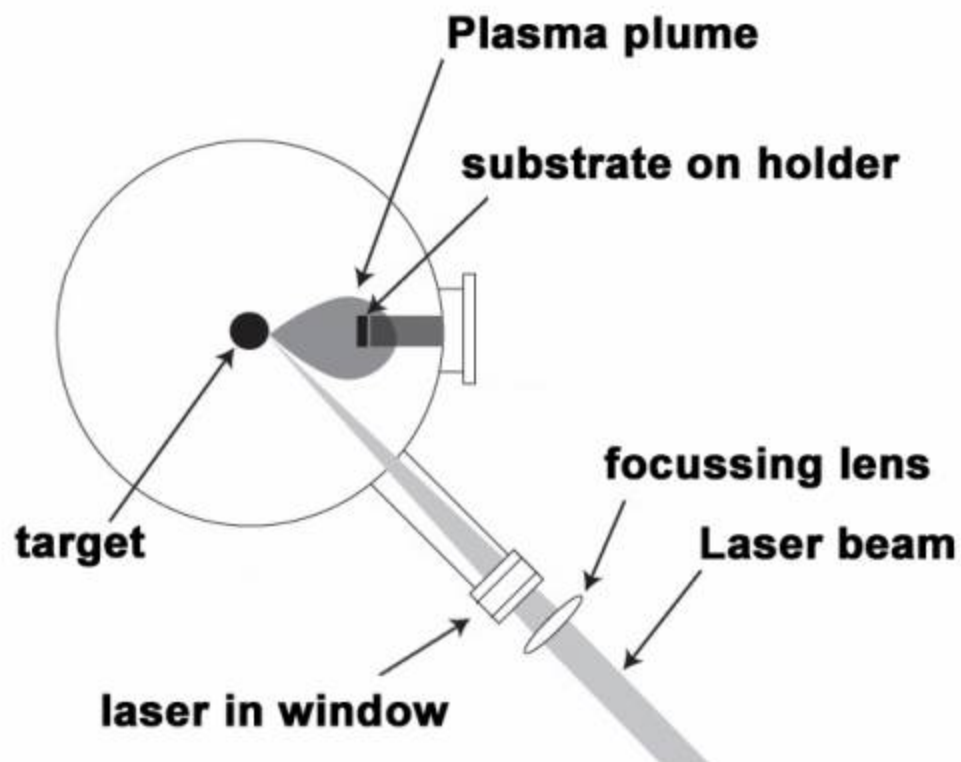
□ معایب

- گران بودن
- نگهداری
- خطرات بالقوه
- پارامترهای کنترلی متنوع

تجهيزات

لیزر پر توان
ادوات اپتیکی
ماده هدف
ماده میزبان
سیستمهای کنترل اتمسفر

ساخت لایه‌ها/PLD/تجهيزات و چیدمان

محفظه 40 لیتر پمپ: روتاری، توربو

5 gr of 99.999 WO₃ Powder

↓ 2MPa

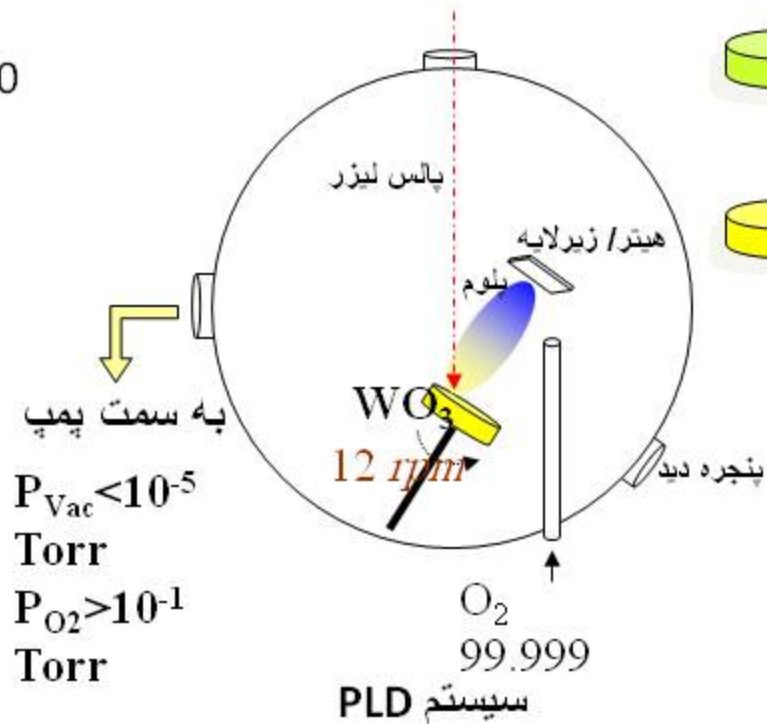

↓ T=1000 C

8 hours

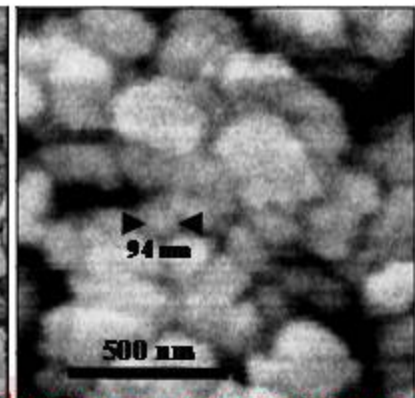
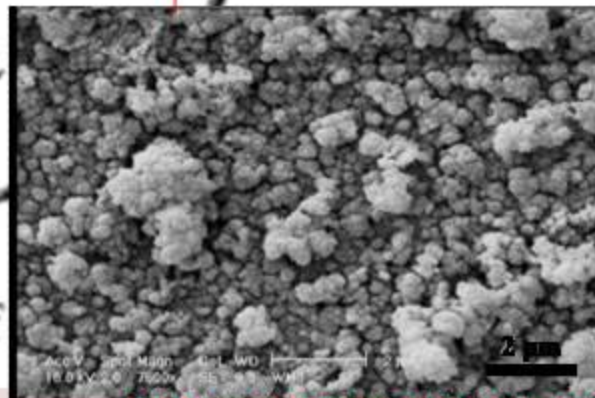
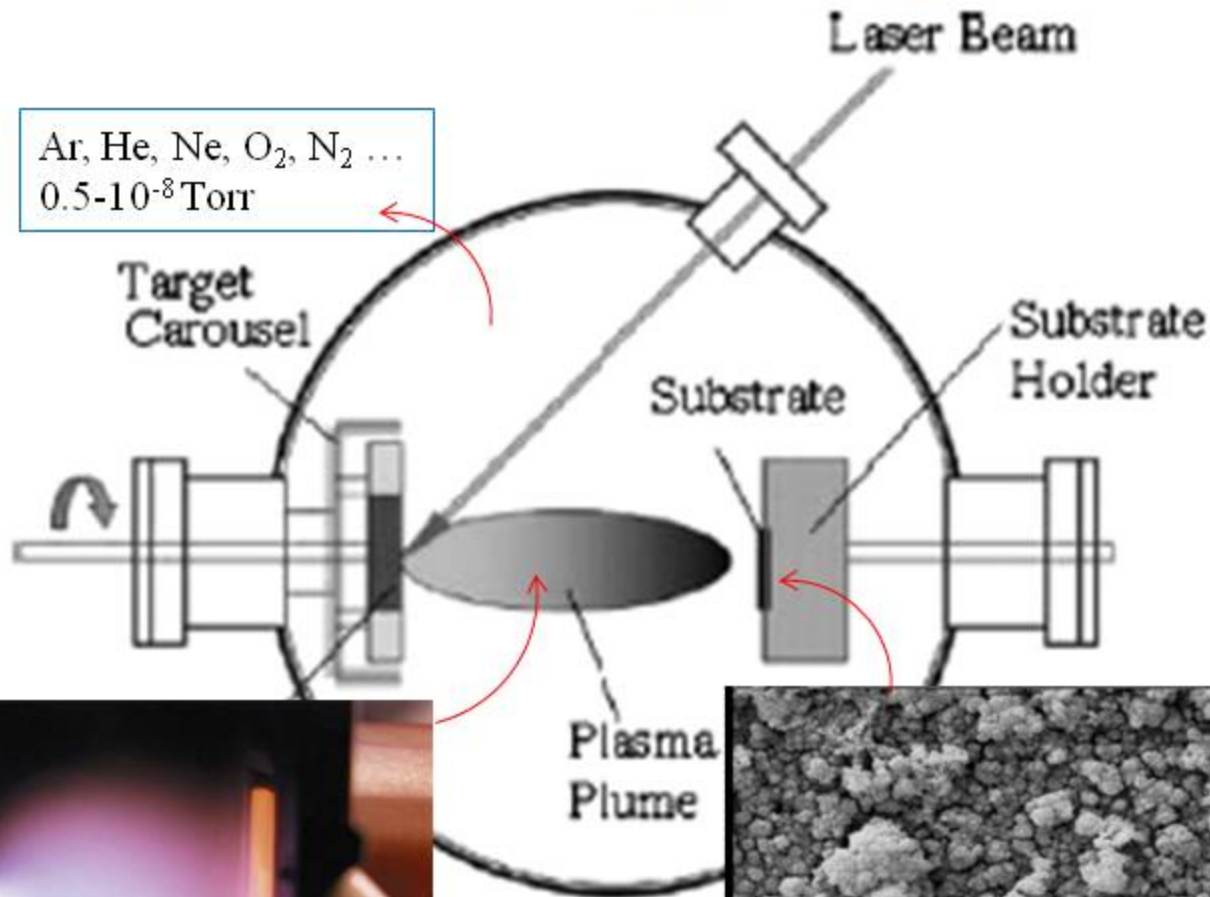
Nd:YAG 1064 nm 130 mj/p 1-10 Hz

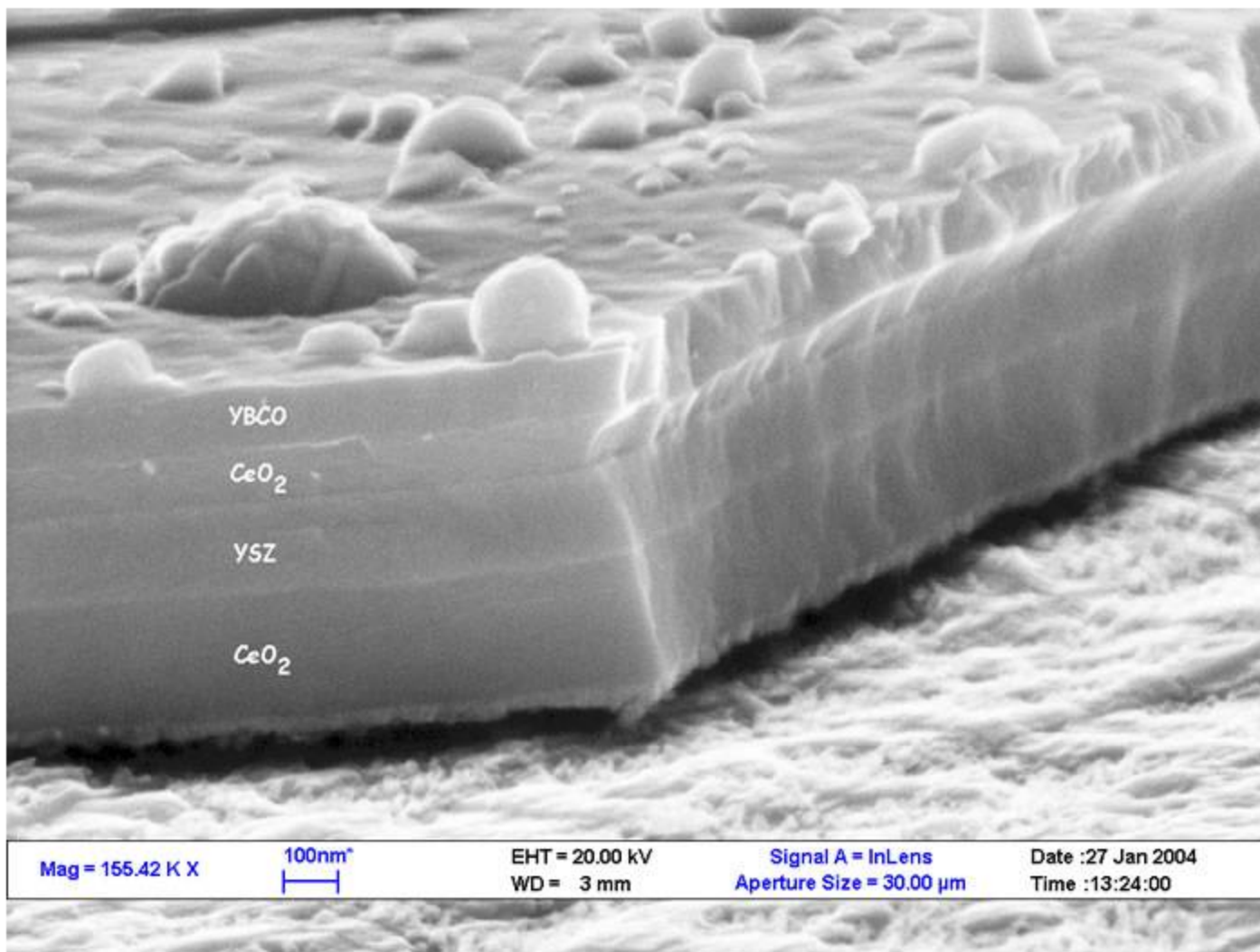

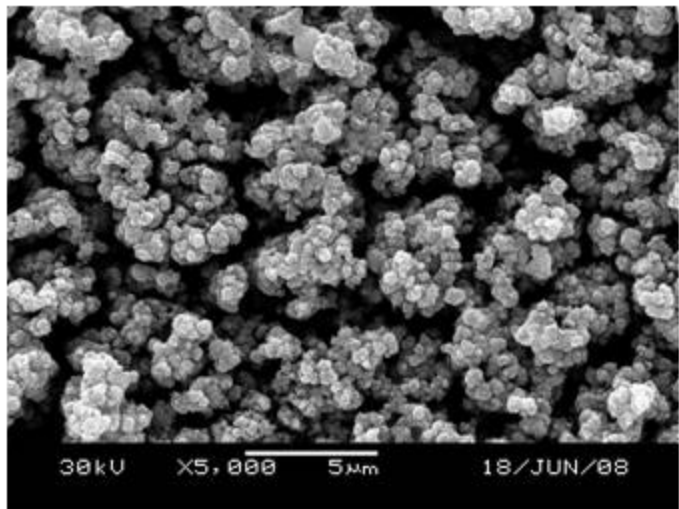

لایه نشانی لیزر پالسی

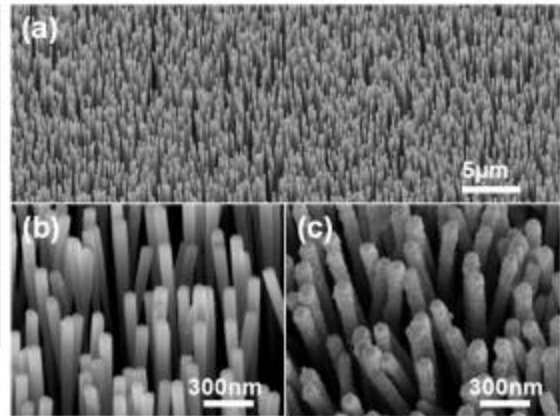
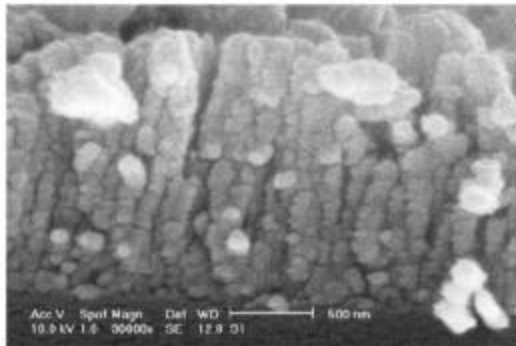
سطوح و لایه های نازک

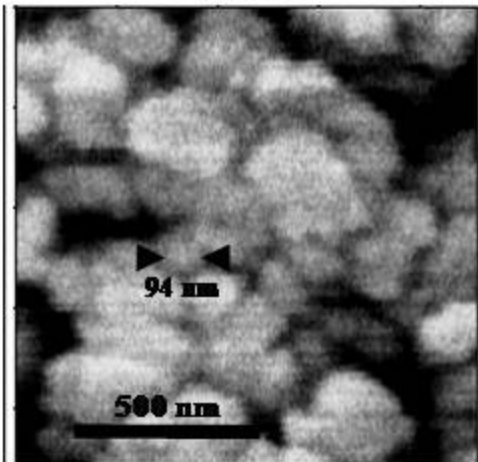

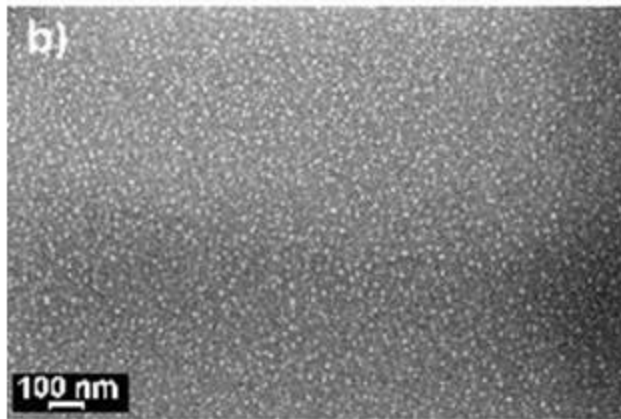
WO₃

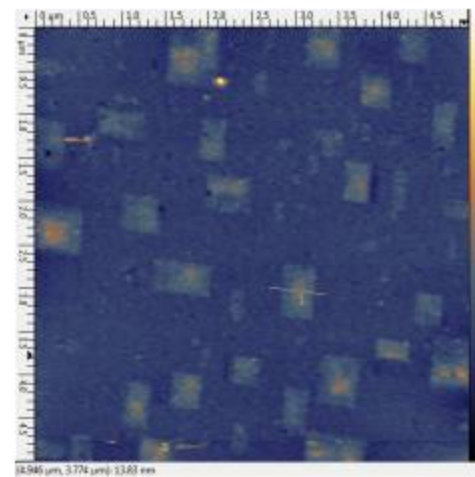
نانومیله های ZnO

MoO₃

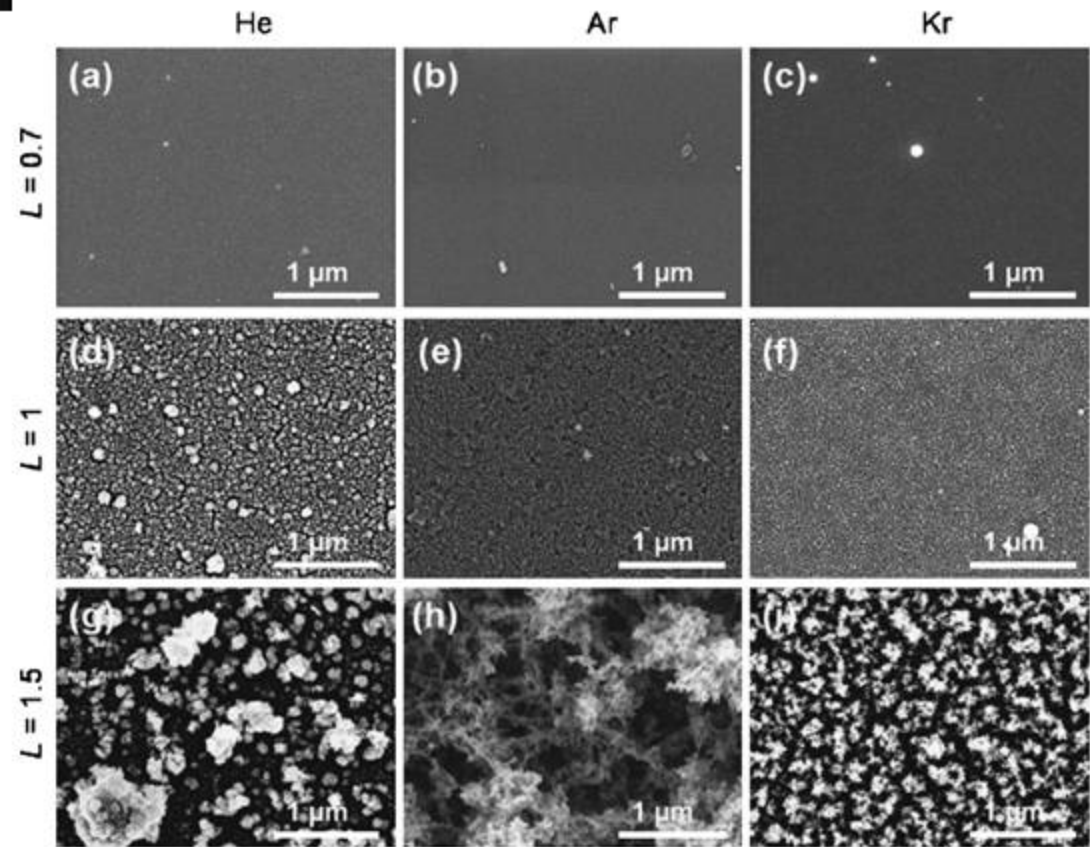
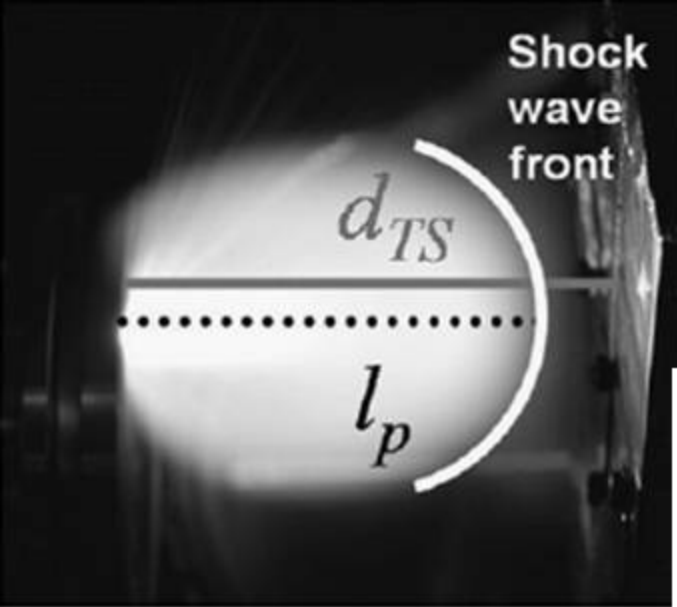
Ag

Ni/Si(100)

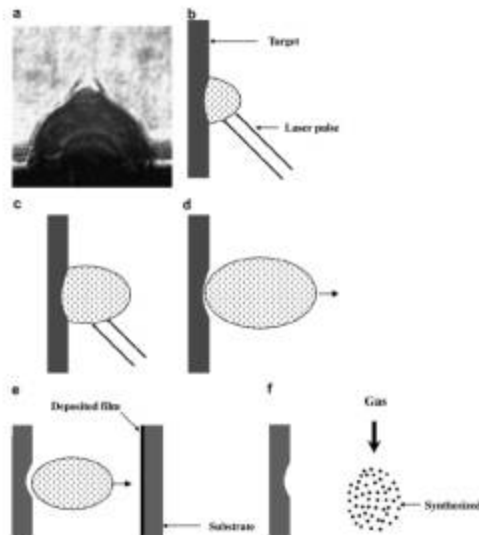
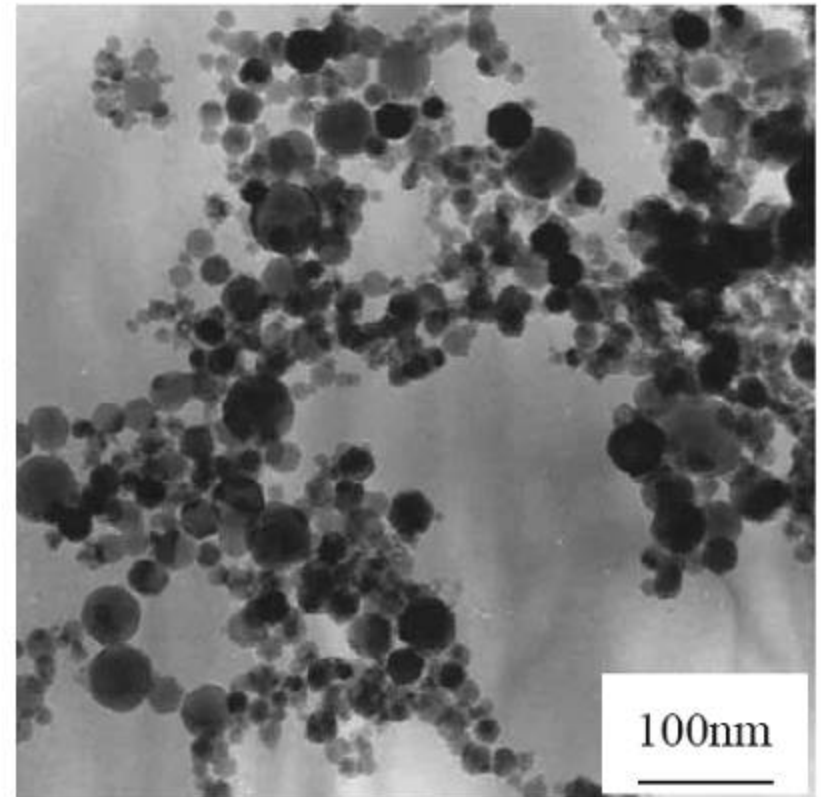
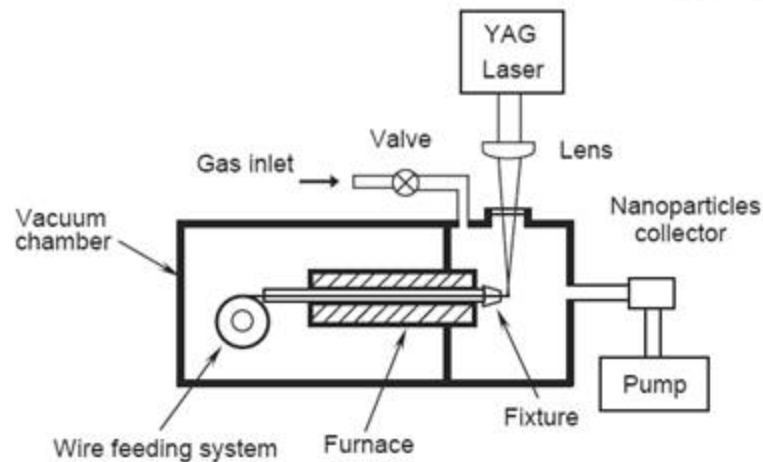

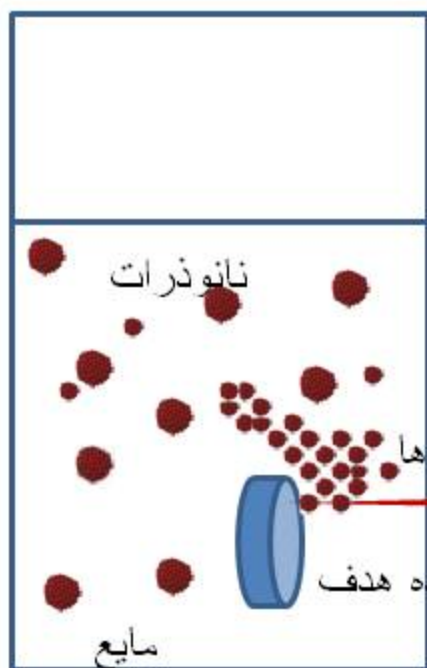
فرسایش لیزری در محیط گازی تولید نانوذرات

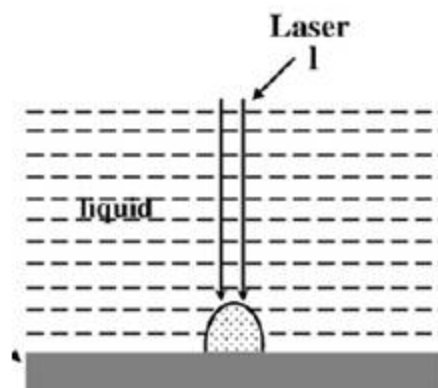
Z. Wang et al. / Powder Technology 161 (2006) 65–68

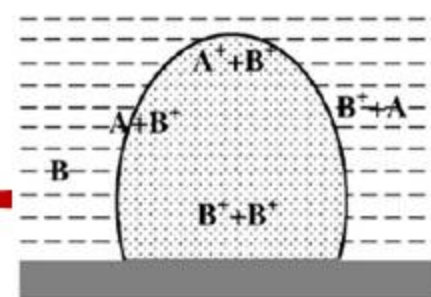
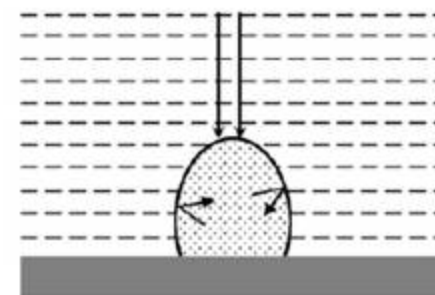
فرسایش لیزری در محیط مایع

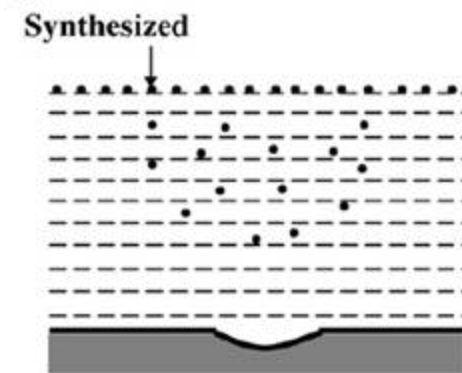
اتمها و خوشه ها

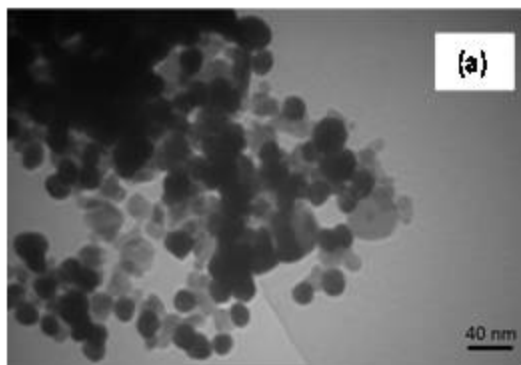

b

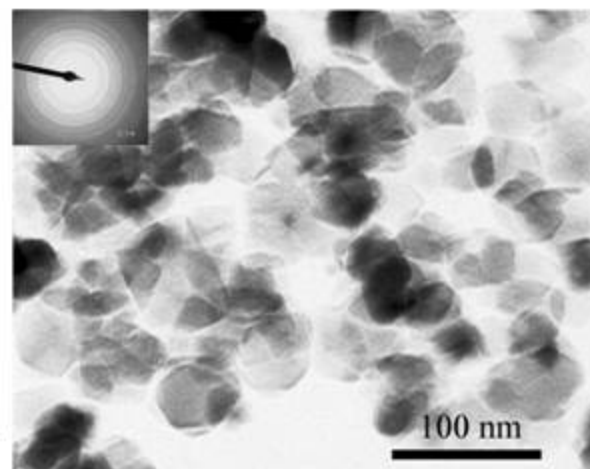

d

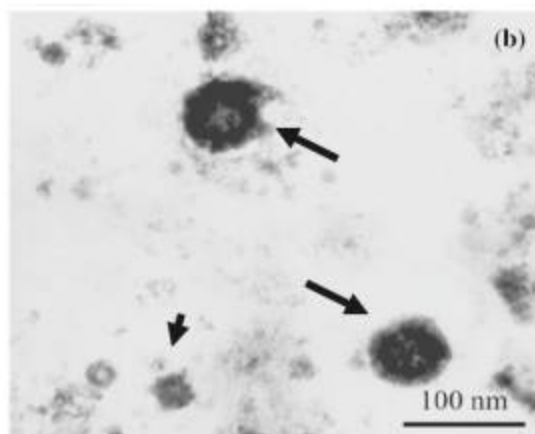

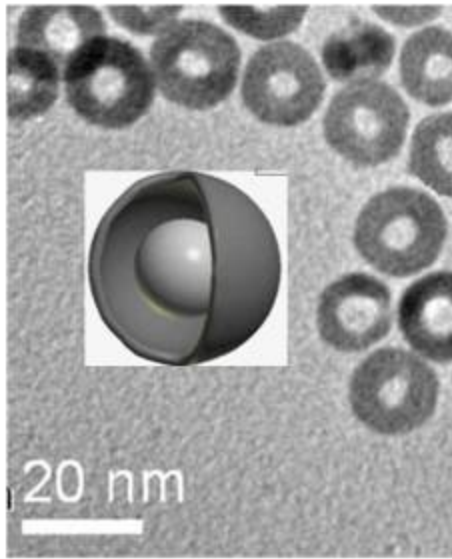
نانوکریستالهای اکسید مولیبدن

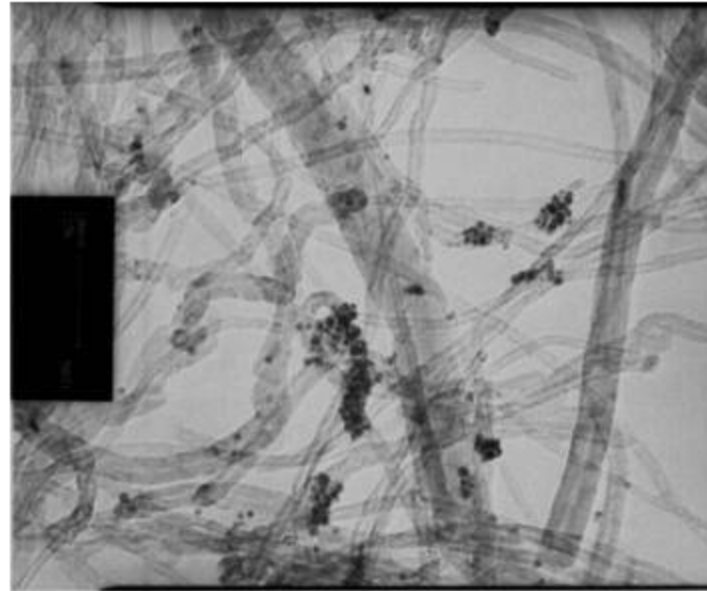
نانوکریستالهای اکسید تنگستن

فرسایش ترکیبی

نانو ذرات هسته-پوسته

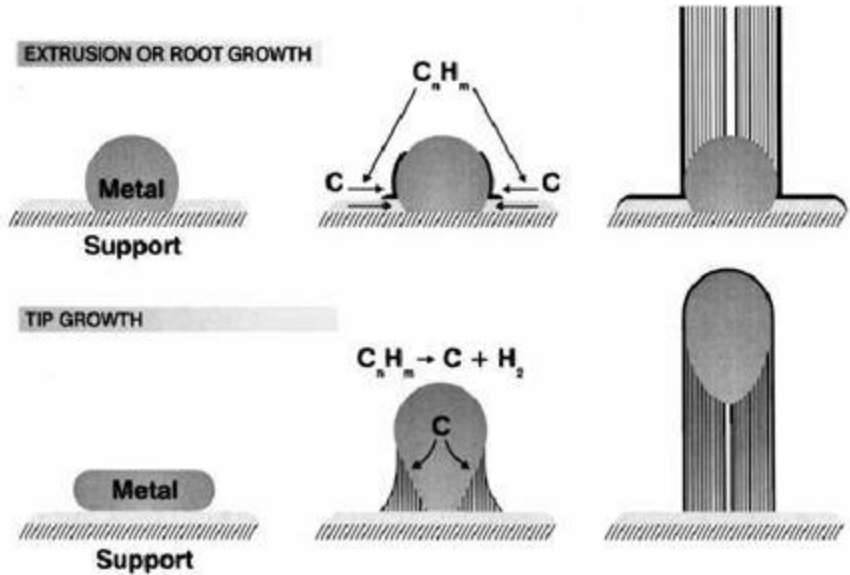
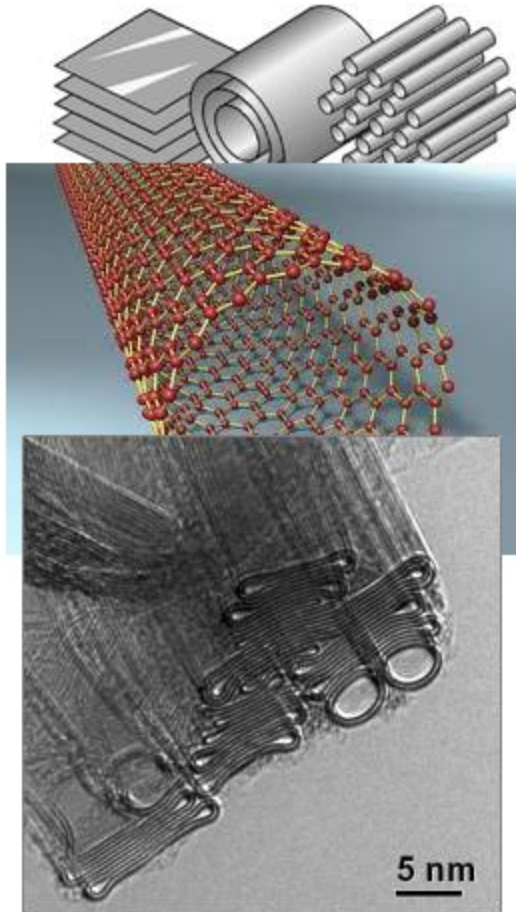

دکوره سازی نانوتیوبهای کربنی

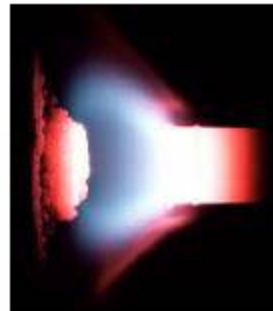
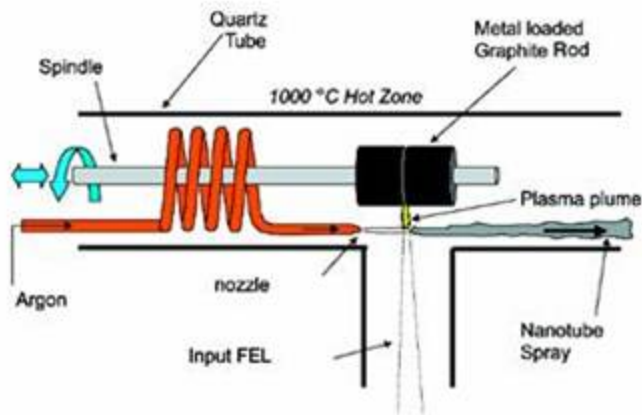
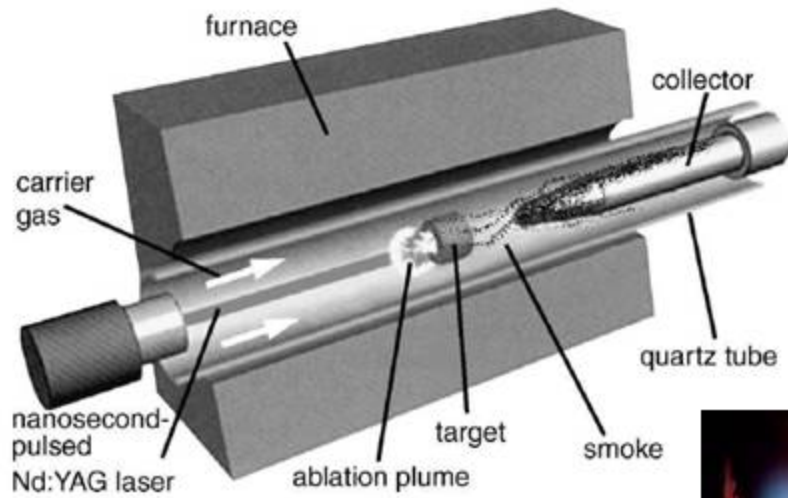

لیزر و نانوتیوبهای کربنی

لیزر و نانوتیوبهای کربنی

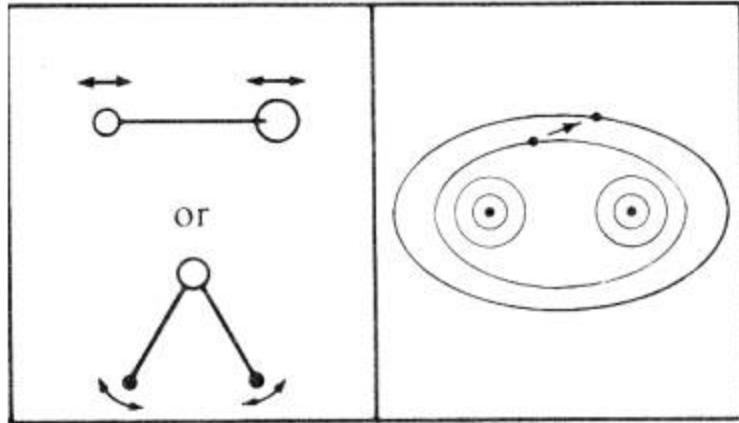

اسپکتر و سکوپي رامن

نور به عنوان ردياب ملکولها چگونه؟/؟

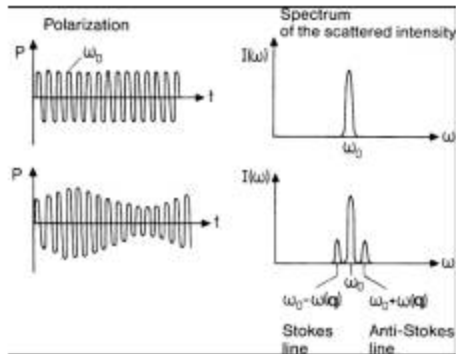
Infra-red

Visible and ultra-violet

نور توسط ملکولهاي جذب شده و ملکولها برانگيخته مي شوند همچنين ملکولها "وابرنگيخته شده" و نور ساطع مي کنند

نور مريي و ماورا بنفش: الکترونهاي پر انرژی نور مادون قرمز: ارتعاشات ملکولي

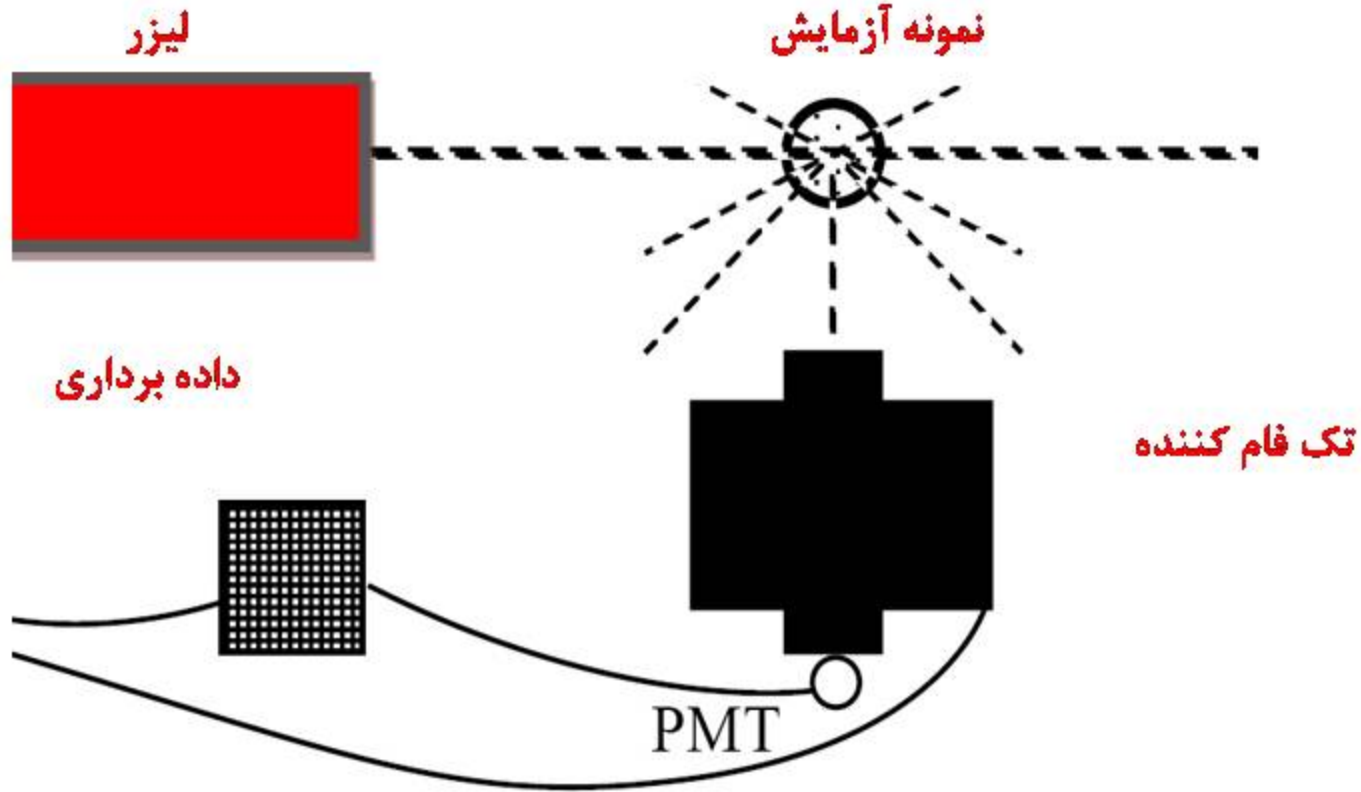
ارتعاش ملکولها باعث ايجاد دو قطبي هاي الکتريکي مي شود که آنها نیز نوساني هستند برهمکنش نور ليزر با "ارتعاشات" مي تواند الاستيک يا غير الاستيک باشد.

در برهمکنش غير الاستيک مقدار از انرژی نور کاسته يا حتي بر آن افزوده مي شود.

اختلاف انرژی فوتونهاي پراکنده شده معرف ارتعاشات و در نتیجه وجود

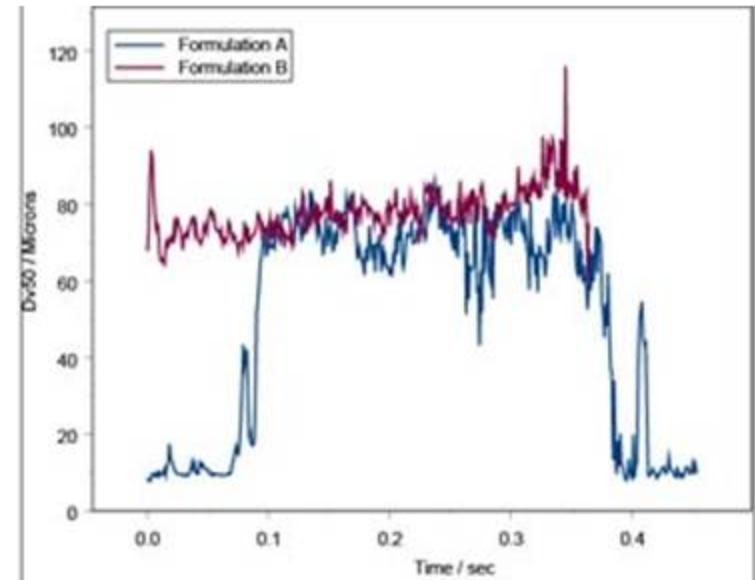
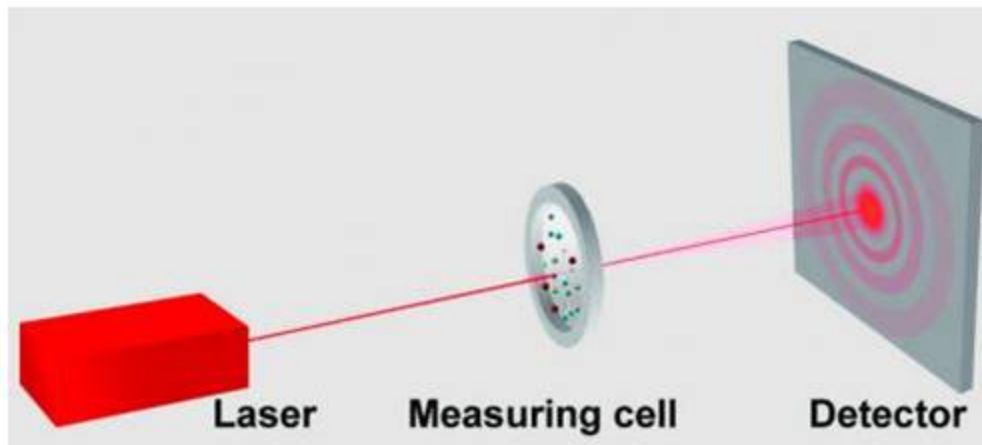

اسپكتروسكوي رامان

لیزر و تخمین اندازه نانوذرات

پراکندگی دینامیکی نور
DLS

تست شعله

Zn

Ar

Sb

Pb

Na

Li

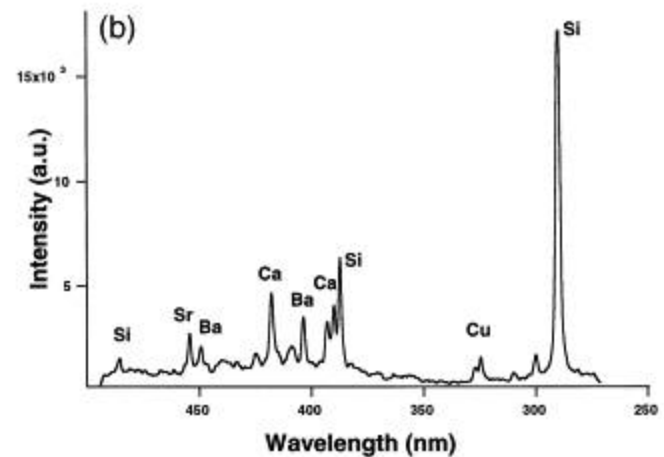
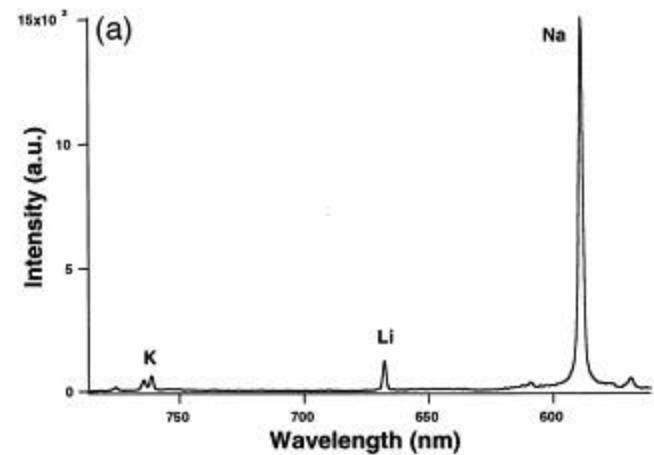
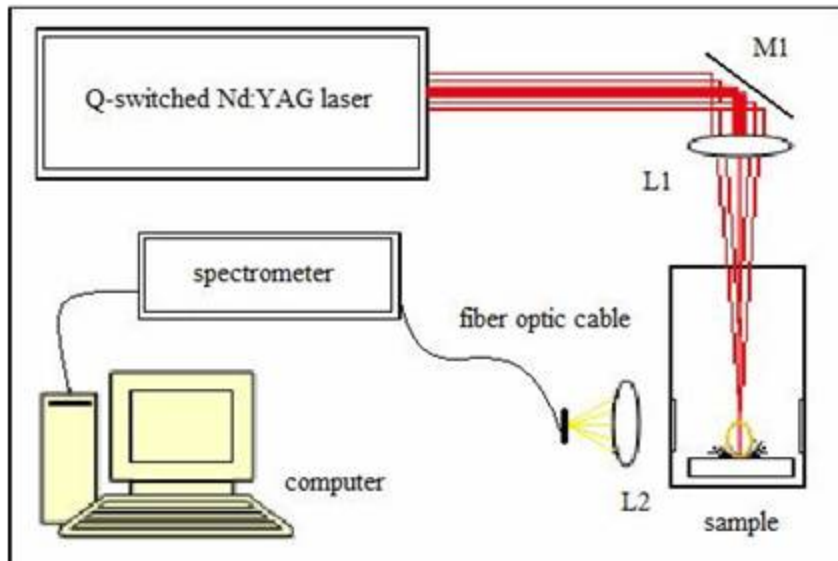
B

As

اسپکتروسکوپي تابش پلاسمایي

مشكرم

